

EKKLESIA AMSTERDAM 22 december 2019

Bart-Jan van Gaart

Advent, afkomstig van het Latijnse *adventus*, en afgeleid van *advenire*, betekent komst, aankomst, nadering, aantocht. Het heeft, vooral in de theologie, ook nog een andere betekenis, namelijk die van toekomst. Dit als tegenovergestelde van *futurum*. Waar *futurum* de toekomst is die we zelf besluiten en creëren, bijvoorbeeld "ik ga straks naar de Rode Hoed," is *adventus* de toekomst die ons geheel buiten onze wil en verwachting overkomt, bijvoorbeeld: je gaat op weg naar de Rode Hoed maar een auto van links geeft geen voorrang en in plaats van in de Rode Hoed, bevind je je onverwacht op de Eerste Hulp. Dat is jullie niet overkomen vandaag, want je bent hier en zo zie je maar weer dat enige dankbaarheid jegens de voorzienigheid die je hier ongeschonden gebracht heeft, wel op zijn plaats is.

Voorzienigheid, nog zo'n woord uit de oude doos. Een woord dat je niet vaak hoort. Althans niet meer. De betekenis van het woord ligt dicht bij die van *adventus*, met dit verschil dat bij voorzienigheid de gebeurtenissen die ons overkomen toch wat meer aan een opperwezen, aan God worden toegeschreven. Met het aan een opperwezen toeschrijven van gebeurtenissen, hebben we wel een probleem te pakken. Zijn bijvoorbeeld de verschrikkingen van de dictatuur van Stalin en zijn Goelag, voorzienigheid, *adventus* of *futurum*? Anders gezegd: moeten we God erop aankijken, het lot, of zij die als voortvloeijsel van een verschrikkelijk systeem dachten dat het geoorloofd was om miljoenen mensen te vermoorden? In deze tijd zullen de meeste mensen zeggen: het laatste. Maar wat te denken van het feit dat na het vermoorden van vooral mannen, er in Rusland verhoudingsgewijs veel meer jongetjes werden geboren?

Wat heeft dit alles voor betekenis voor de kerkelijke tijd waarin wij ons nu bevinden, de advent. In de vroeg-messiaanse beweging was men werkelijk in de verwachting dat de Messias spoedig zou komen, dat er een oordeel werd geveld over levenden en doden en dat dan alles goed kwam. Die komst van de Messias bleef uit. Er zijn er die tot op de dag van vandaag geloven dat die komst aanstaande is. Zij zien in alles een teken dat het bijna zover is en laten niet af van deur tot deur te gaan om ook ons daarvan te overtuigen: "Bekeer u, want het einde is nabij!" En weet u, ze hebben gelijk. Maar niet op de manier waarop zij denken.

De tekenen namelijk die zij zien en die ze aan God toeschrijven, zijn geen Goddelijke voorzienigheid, ze zijn ook geen *adventus*, ze zijn *futurum*. Het zijn tekenen als gevolg van menselijk handelen. Het zijn de gevolgen van menselijke hoog- en overmoed. Het zijn, om man en paard te noemen, de gevolgen van onverantwoordelijk omgaan met onze leefomgeving, op haar beurt weer het gevolg van een volkomen uit de hand gelopen economisch systeem: het neoliberale kapitalisme! Dat neoliberale denken samengevat in een notendop betekent evenwicht in en voor alles. Als er maar evenwicht is, dan gaat het iedereen goed. Een sympathiek klinkende gedachte. Deze bedoelt bijvoorbeeld de

wetmatigheid dat als de lonen omhooggaan, de werkgelegenheid omlaaggaat. Maar iedereen met een beetje kijk op de werkelijkheid weet dat dat niet altijd het geval is. Stijgende lonen leiden tot meer kopkracht, waardoor de economie groeit en er meer banen komen. Een uitvloeisel van het neoliberalisme is dat je je geld niet verdient met arbeid, maar met kapitaal. Arbeid is slechts noodzakelijk om een kapitaaltje op te bouwen. Dat kapitaal investeert je in bijvoorbeeld onroerend goed, en dan komt de zilvervloot vanzelf binnenzeilen. Binnen het neoliberalisme ben je dan een geslaagd iemand. Naar men zegt heeft een prins uit de koninklijke familie dit goed begrepen maar ook bepaalde Amerikaanse, Russische en Chinese investeringsfondsen. Het neoliberalisme waar de vrije werking van vraag en aanbod tot god zijn verheven, heeft tot gevolg dat bij schaarste de prijzen stijgen. Daardoor is het inmiddels hier in Amsterdam en in heel veel andere wereldsteden, zover gekomen dat een eigen huis slechts is weggelegd voor de zeer rijken. Ik volgde laatst een online huizenveiling en zag dat een etage op, God beter het, de Westlandgracht, niet bepaald grachtengordel, een appartement van 75 vierkante meter, 1,4 miljoen opbracht.

En dan roept Jesaja al een paar duizend jaar geleden: “Wee over hem die huis bij huis opkoopt en akker bij akker voegt.....” En daarmee hebben we meteen twee van de actuele problemen die voortdurend het nieuws beheersen te pakken. De huizenmarkt en de bouw, en de intensieve landbouw waarbij grond niet meer wordt gebruikt om de daarop of in de nabijheid wonende mensen te voeden, maar de halve wereld. De wereld is gek geworden. Wij zijn gek geworden. Want, het is amusant om te wijzen naar prinsen en investeringsfondsen, maar, en dit ontleen ik aan mijn vriend Augustinus: “Als de tijden slecht zijn, dan zijn wij slecht, want wij zijn de tijden.” Het is dus ook aan ons om de tijden te veranderen, onszelf te veranderen. Want wij zijn de tijden. Bekeer u, want het einde is nabij! Niet een door God gegeven einde, maar het einde gedacht als het moment waarop de menselijke systemen, de mensheid, zuchtend en steunend ten onder gaat, bezweken onder haar eigen groothedswaan en gemaskeerde domheid. Want o, wat zijn wij trots op ons kunnen. We kunnen bijna alles. We verzinnen de meest fantastische wapensystemen waarmee we nog efficiënter veel meer mensen een voortijdig einde kunnen bezorgen en we maken antiaanbakpannen en nog wat van die handigheden die zo vervuilend zijn dat de grond onbruikbaar is. Maar ook daar is een oplossing voor: we verhogen de norm, want het al verterend vuur van de economie moet blijven branden, anders stort alles in.

Maar is dat wel zo?

Ik ben een tijdje verslingerd geweest aan de televisieserie Lost. De passagiers van een neergestort vliegtuig zijn beland op een eiland in de Pacific en moeten daar zien te overleven. Het eiland lijkt onbewoond maar dan wordt een bunker gevonden met een man erin. De verantwoordelijke taak van deze man bestaat erin om telkens als er een signaal klinkt, nou signaal, een enorme intimiderende toeter, een rode knop in te drukken. Doet hij dit niet, dan zal de hele boel ontploffen, zo is hem verteld.

Hij doet dit nu al jarenlang en gelukkig is er niets ontploft. Maar dan komen de overlevenden van de vliegtuigramp. Die werpen toch de gedachte op dat er misschien wel niets gebeurt als de rode knop niet wordt ingedrukt. Ze weten de man zover te krijgen en als het getoeter begint, drukt de man de knop niet in. En..... er gebeurt niets. Nou ja behalve dat de man nu niet meer aan de bunker gebonden is en vrij kan gaan en staan waar hij wil. Een heel spannende serie dat Lost, met elke aflevering een geweldige cliffhanger die zich seizoen na seizoen voortsleept. Als dan eindelijk de laatste aflevering gekomen is, is dat een deceptie en een filosofische cliffhanger tegelijk. De passagiers van het verongelukte vliegtuig waren niet op een tropisch eiland terecht gekomen maar in de hel. Dus dan weten jullie dat vast: de hel betekent dat je periodiek een toeter uit moet schakelen! Of iets anders onzinnigs moet doen. Dat lijkt verdacht veel op ons leven hier en dat klopt want de hel bestaat niet. De duivels zijn allemaal hier op aarde

Nou dat zijn wat positieve gedachten zo aan het eind van de advent. Daar kunnen jullie straks weer opgeladen de straat mee op!

Moeten we dan maar weer gaan zingen over de nacht die ten einde loopt en dat Jezus straks komt als een klein lief baby'tje en dat alles dan goed komt. En dat we dan gaan zingen over herders en koningen en over een magede reine die overschaduwd wordt door Heilige Geest?

Ja laten we onszelf lekker in slaap laten wiegen. 6 januari kan de kerstboom er weer uit en is het allemaal voorbij. Dan is er nog steeds geen wereldvrede en zijn we nog steeds met zijn allen druk met het veroorzaken van een sociale en ecologische ramp.

Tenzij....., tenzij wij ons werkelijk bekeren. Tenzij we het kindje Jezus in een stalletje dat we na driekoningen weer opbergen niet alleen bezingen, maar ook doen waar hij voor staat. Wanneer we die grote inspirator van ons, die schatplichtig is aan heel het denken dat te vinden is in ons grote verhaal, werkelijk zouden volgen, dan zal er iets veranderen. En er gebeurt al van alles. De wal keert steeds weer het schip. Meer dan we de afgelopen decennia hebben gezien, gaan mensen de straat op om te zeggen dat het anders moet. Inderdaad, niet zelden uit slecht begrepen eigenbelang, maar dan is dit het moment. Het moment om de handen ineen te slaan en het gewoon te gaan doen. Het gewoon anders te gaan doen. Anja Meulenbelt reikte mij via Facebook het volgende citaat van Arundhati Roy aan: "Dit systeem stort ineen als wij weigeren te kopen wat zij verkopen- hun ideeën, hun versie van de geschiedenis, hun oorlogen, hun wapens, hun begrip van onvermijdelijkheid. Onthoud dit: wij zijn met velen zij met weinigen. Zij hebben ons harder nodig dan wij hen. Een andere wereld is niet alleen mogelijk, zij komt er al aan. Op een rustige dag kunnen we haar horen ademen."

Wie zegt dat de economie altijd moet groeien? Laat je niks wijsmaken, dat is gewoon een zoveelste rode knop. We moeten naar een economie waarin er genoeg is voor allen. Waarin we produceren wat

nodig is, niet meer en niet minder. Waar het resultaat van het werk van onze handen en hoofden oplevert wat wij nodig hebben. Een economie die onze leefomgeving niet vernietigt. Een economie waarin niet het individu, maar het collectief de norm is. Waarin we voor elkaar zorgen. En een wereld waarin er maar één land is: de aarde. Een wereld waarin er maar één volk en ras is, de mensheid. Een wereld waarin er maar één geloof is: de liefde!